

умов для творчого розвитку, здатності до безперервного самовдосконалення, самоосвіти; базуватись на основі системи сучасних знань та умінь з урахуванням тенденцій науково-технічного прогресу; здійснюватись на основі використання особистісно-орієнтованих методів навчання з широким залученням нових педагогічних технологій; кінцевим результатом реалізації педагогічної системи навчання є гармонійне поєднання розвитку особистості майбутнього спеціаліста з фундаментальною фаховою підготовкою.

Перелік використаної літератури

1. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання. - Київ. ДНІТ, - 2000. - 242 с.
2. Педорич А.В. Вплив розвитку автомобільної галузі на підготовку майбутніх вчителів з автосправи // Трудова підготовка в закладах освіти. - 2006. - № 1. - С. 51-55.
3. Гетта В.Г., Педорич А.В. Зміст підготовки вчителя трудового навчання профілю автосправи // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // 36. наук. пр. / Редкол.: ІАЗязюн (голова) та ін. - Київ - Вінниця.: ДОВ Вінниця, 2004. - С. 135-140.

УДК 377.018.43

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИПЕРЕДЖАЮЧОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Кравець Ольга Антонівна, Лимар Лариса Миколаївна
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. Доведено, що в умовах дистанційної освіти особливої актуальності набувають інформаційні технології та різноманітне ресурсне забезпечення освітнього процесу. Перспективним є застосування технології випереджаючого або інверсного навчання, що формує навички самоосвіти, командної роботи, стимулює мотивацію до творчої самореалізації учнівської молоді в закладах професійно-технічної освіти. Розкрито особливості впровадження дистанційного навчання в професійній освіті.

Ключові слова: професійно-технічна освіта, технології дистанційної освіти, інверсне навчання, технологія випереджаючого навчання.

Важливу роль у процесі розвитку суспільства відіграє система освіти. Накопичені працею попередніх поколінь матеріальні і духовні цінності, знання, досвід, традиції повинні бути передані новому поколінню людей і засвоєні ними. Тому підтримка досягнутого рівня культурного розвитку, його подальше вдосконалення неможливі без оволодіння культурною спадщиною минулих століть. Поширенню надбань суспільства та його примноженню сприяє у першу чергу освіта, адже навчання сприяє передачі накопичених знань і культурних цінностей від старшого покоління до майбутніх членів суспільства. Більш докладно освіту можна охарактеризувати як самостійну систему, «функцією якої є систематичне навчання і виховання членів суспільства, орієнтоване на оволодіння знаннями, і перш за все – науковими, ідейно-моральними цінностями, уміньми, навичками, нормами поведінки, зміст яких визначається соціально-економічним і політичним ладом суспільства, рівнем його матеріально-технічного розвитку» [1].

Стрімкий розвиток суспільства та економіки країни, а також намічені напрямки реформування вимагають нових підходів до підготовки конкурентоспроможних фахівців, адже в умовах ринку втриматися на робочому місці зможе тільки висококваліфікований працівник, який досконало володіє своєю професією і озброєний необхідними спеціальними знаннями, що дозволяють швидко змінювати спеціалізацію в рамках певної професії, а, можливо, й саму професію в межах спорідненого напрямку професійної діяльності. Сьогодні можна констатувати, що суспільство впритул підійшло до тієї оцінки в соціально-політичному й економічному реформуванні, за якої виникає конкуренція кваліфікованої робочої сили.

У нинішній ситуації, коли кваліфіковані кадри з досвідом роботи затребувані на ринку праці, виникає проблема соціального захисту людини, що потребує перепідготовки або підвищення професійної кваліфікації, найбільшим гарантом для працездатної частини населення може стати професійна освіта. Адже, основна функція професійної (професійно-технічної) освіти – оволодіння знаннями, уміннями і навичками за певною робітничою професією. Важливою перевагою професійної освіти є її гнучкість та швидка реакція на запити ринку праці: нині пройти навчання у закладах можуть не лише вчорашні випускники шкіл, а й дорослі, які хочуть підвищити кваліфікацію або змінити фах. Крім того, опанувати професію можна як за повним, так і за скороченим циклом, після чого людина має можливість працевлаштуватися і заробляти реальні кошти [2]. Якісна професійна освіта може розглядатися як найголовніша для людини захисна функція при реалізації особистісних якостей в суспільних та виробничих відносинах. Таким чином можна стверджувати, що висока кваліфікація і сучасна професія для молоді можуть стати певним гарантом зайнятості і захисту від безробіття. Зараз, коли все суспільство і відповідні соціальні інститути знаходяться в стадії корінної реорганізації, система освіти не може залишатися колишньою.

Закон України «Про професійно-технічну освіту» став основою регулювання суспільних відносин в галузі професійно-технічної освіти з метою: забезпечення громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, права на здобуття професійно-технічної освіти відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, перепідготовку та підвищення кваліфікації; задоволення потреб економіки країни у кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітниках; сприяння в реалізації державної політики зайнятості населення; забезпечення необхідних умов функціонування і розвитку установ професійно-технічної освіти та професійно-технічних навчальних закладів різних форм власності та підпорядкування [3].

Стрімкий розвиток інформаційних технологій в XXI столітті зробив актуальною проблему модернізації системи освіти. Всесвітня пандемія 2020 року також внесла свої корективи в освітні процеси. В Україні набула поширення дистанційна освіта, яка реалізується завдяки стрімкому розвитку та поширенню інформаційних технологій. Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні була розроблено та затверджена Постановою МОН України ще у грудні 2000 року. Розповсюдження мережі Інтернет дозволяє використовувати технології дистанційного навчання не тільки в дистанційній освіті, а й в інших формах навчання: очній, заочній, експерименті; зокрема, в окремих дисциплінах або в блоках дисциплін, що призначені для підвищення освітнього рівня чи кваліфікації окремих осіб груп слухачів [4].

Значний внесок у розкриття концептуальних підходів і механізмів реалізації дистанційного навчання у професійній школі зробили такі вчені: В. Кашицин, В. Овсянніков та ін. (вища професійна освіта); Н. Глушнева, В. Невзорова (середня професійна освіта); теорію і методику професійної підготовки викладачів-тьюторів для системи дистанційної освіти розглядали С. Сисоєва, В. Осадчий.

Однією з технологій, яка допомагає видозмінити традиційну систему проведення уроку в умовах дистанційної освіти є технологія випереджаючого навчання або інверсних уроків. Адже, традиційна система проведення занять в умовах дистанційної освіти стає неефективною, втрачається особистісний контакт з учасниками освітнього процесу, а натомість необхідно вести пошук нових стимулів для активного спілкування з викладачем. Дистанційне навчання передбачає, у першу чергу, активізацію самостійної пізнавальної

активності учнів. Одержати новий навчальний матеріал можна через комплекс інформаційних та навчальних Інтернет-ресурсів. Під час інверсного навчання учень засвоює навчальний матеріал за черговою темою самостійно до початку заняття за даною темою, тобто до спілкування з викладачем на онлайн-занятті. Викладач виступає тьютором, котрий спрямовує учня на достовірні джерела інформації або подає зміст і напрями вивчення теми на відповідній інтерактивній платформі.

Питанням впровадження технології випереджаючого навчання у навчальний процес присвячено роботи зарубіжних J. Strayer, B. Tucker, J. Bergmann, C. Brame, A. Sams, K. Sung та вітчизняних В. Бикова, О. Воронкіна, О. Вольневича, Л. Дідух, В. Кухаренко, С. Литвинової, М. Лівинець, Е. Мазура, Н. Приходькіної, М. Хомутенко та інших науковців. Особливості організації та реалізації дистанційного навчання проаналізовано в роботах таких науковців: Н. Балик, Р. Гуревич, Н. Дементієвська, М. Жалдак, І. Захарова, Є. Полат, Н. Морзе, J. Egbert, H. Jarwis, D. Teeler, P. Gray.

Дистанційні технології навчання змінили роль викладача від традиційного постачальника знань до фасилітатора, тобто професійного тренер-консультанта [5]. Якщо ще рік тому технологію інверсного навчання розглядали як новітню освітню технологію, яку застосовують лише окремі заклади та викладачі, то в умовах дистанційної освіти – ця технологія навчання стала актуальною формою успішної реалізації освітнього потенціалу. В ході інверсного навчання учень отримує знання самостійно, у власному темпі опрацьовує теоретичний матеріал, який розміщено на спеціальному веб-ресурсі, і готується до виконання завдань. Учитель, у свою чергу, в ході проведення занять за випереджаючою технологією навчання вже не може просто перевіряти засвоєння знань. Репродуктивний процес перевірки знань втрачає сенс, оскільки сучасні гаджети, що є під рукою в кожного учня, містять прямі підказки або алгоритми рішень навчальних завдань. Вчитель має формувати навчальні завдання спрямовані на виявлення причинно-наслідкових зв'язків, порівняння, аналіз процесів та явищ, розв'язання комплексних нестандартних завдань. Таким чином, завдання мають бути спрямовані на формування компетентностей учнів. Доречними у випереджаючому навчанні вважають групові форми роботи та проекти. Адже, головною цінністю даної технології є формування навичок самоосвіти в учнів, розвиток уміння застосовувати отриману інформацію в різних ситуаціях, привчання до системної роботи й аналітичної діяльності, а найголовніше, формування навичок командної роботи.

Сучасні педагогічні технології дозволяють рухати освітній процес у більш активному й цікавому для учнів напрямку. Пасивне прослуховування лекцій відходить у минуле, а на зміну йому приходять концепції випереджаючого навчання. Суть даної концепції полягає у тому, що домашнє завдання – це перегляд відеороликів, у яких пояснюється матеріал та показується, як виконати практичні завдання та інші види навчальної діяльності з даної дисципліни. У такій роботі гостро стоїть питання щодо сумлінності вивчення матеріалу учнем вдома. Тому обов'язково, після перегляду домашнього завдання, повинно стояти якесь завдання: скласти опорний конспект, скласти список питань, зробити замальовку схем, дати відповіді на міні-тест. Це вирішує одну з психологічних проблем, дискомфорт навчання, коли учні вважають за краще промовчати, ніж перепитати або уточнити матеріал. Під час он-лай зустрічей учні можуть консультувати один одного, запитувати, аргументувати чи навіть заперечувати викладачу або одноліткам. Під час, так званих, аудиторних занять не відбувається перевірка знань і не виставляються оцінки. Більшість занять проходять у дискусійній формі або у формі консультацій, можливі тренінги, майстер-класи, презентації, захисти проектів тощо. Бали одержують ті студенти, які були активними й врахували всі аспекти вирішення навчального завдання.

Представимо лекцію у форматі випереджаючого навчання. Лекція для самостійного домашнього опрацювання може бути у формі відеозапису, або викладена у кількох взаємодоповнюючих навчальних компонентах (наприклад, анотований конспект лекції, візуалізація опорних понять, термінів, процесів, презентація, інфографіка тощо). Теоретичний матеріал за темою «Структура та властивості бавовняних волокон» викладено у відео, яке

знайомить учнів з особливостями вирощування бавовнику, його структурою, особливостями обробки та технологією виготовлення бавовняних волокон. Систематизовано теоретичний матеріал в стислому конспекті, який ілюструє і доповнює презентація, кожен слайд якої містить схеми, таблиці, узагальнені дані про основний зміст теми. Є посилання на Інтернет джерела для більш детального опрацювання теми. Після ознайомлення з теоретичним матеріалом за темою навіть у стислій формі (наприклад, за відео) учні вже можуть спробувати виконати домашнє завдання – сформувані тестові завдання за темою обсягом до 10 питань. Якість сформованих тестових завдань перевіряють самі ж студенти, обмінявшись. Якщо тестове запитання є не зрозумілим, або складеним надто просто, студент який проходив тестування зазначає всі ці моменти, й здає а перевірку викладачеві. Всі тестові завдання мають бути авторськими не повторюватися, й використовувати різні типи завдань.

Під час аудиторного заняття викладач може викласти загальні зауваження до домашнього завдання, в індивідуальних коментарях викласти детальну інформацію по виконанню кожним студентом завдання. В якості проблемного пошуку на занятті може здійснюватися порівняння властивостей, особливостей вирощування обробки та технології виготовлення волокон різного походження. З цією метою підготовлено схеми з пропусками, таблиці для заповнення даних тощо. Студенти можуть колективно обговорювати та вирішувати всі завдання, а потім представити індивідуально оформлені результати дослідження на оцінку. В іншому варіанті індивідуальні дослідження можна розіслати учням для виконання впродовж визначеного проміжку часу, тобто термін одержання завдання і термін його дачі може бути чітко регламентованим у часі. Про що учні заздалегідь були повідомлені. Це обмежує учнів у спілкуванні та пошуку рішення в Інтернеті. Таким чином, змушує швидко виконувати завдання спираючись на власні знання та сформовані компетентності.

Отже, випереджаюче навчання перетворює традиційні лекції на цікаві змістовні, розвиваючі заняття, а практичні заняття – на міні дослідження, проекти, презентації на основі опрацьованого матеріалу.

Модернізація системи професійної освіти набирає обертів. Впровадження дистанційних технологій має свої переваги, однак формування практичних навичок роботи з технологічним обладнанням та інструментами в дистанційному режимі неможливо. Впровадження випереджаючої технології навчання є перспективною в даних умовах світи та дозволяє більш широко її впроваджувати на заняттях теоретичного блоку в системі професійно-технічної освіти. Головною перевагою дистанційної освіти вважаємо підвищення мотивації учнів до самоосвіти, самомотивації, а також одним з напрямів отримання професійної освіти людям, які працюють.

Перелік використаної літератури

1. Чернець І.В., Поволочко В.Б., Чернець Т.Й. Основні тренди в освіті найближчого майбутнього *Розвиток освітньої системи: європейський вектор* : матеріали II Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Харків, 2-21 берез. 2019 р.). Харків, 2019. С. 183–185.
2. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/profesiyno-tekhnichna-osvita> (дата звернення : 10.12.2020).
3. Про професійно-технічну освіту : Закон України від 10.02.1998 № 103/98-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98> (дата звернення : 08.12.2020).
4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України від 20 грудня 2000 р.) URL : <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html> (дата звернення : 05.12.2020).
5. Технологія інверсного навчання - перевернутий підхід у освіті. URL : <https://vseosvita.ua/library/tehnologia-inversnogo-navcanna-perevernutij-pidhid-u-osviti-116168.html> (дата звернення : 80.12.2020).